

EĞİTİM - ÖĞRETİMDE ETİK**Temel Kavramlar**

- ▶ Meslek
- ▶ Etki
- ▶ Meslek Etiği
- ▶ Değer
- ▶ Erdem
- ▶ Vicdan
- ▶ İyi
- ▶ Sorumluluk
- ▶ Ahlak
 - ▶ Ahlaki Problem
 - ▶ Ahlaki Kaygı
 - ▶ Ahlaki Motivasyon
 - ▶ Ahlaki Hassasiyet

Meslek Etiği ile İlgili Yaklaşımlar

- ▶ Etik kod
- ▶ Standart Yaklaşım
- ▶ İkilemli Yaklaşım
 - ▶ Ahlaki İkilem
 - ▶ Klasik İkilem
 - ▶ Etik İkilem

Etik Türleri

- ▶ Normal etik
- ▶ Meta etik
- ▶ Betimleyici etik
- ▶ Uygulamalı etik

Etik İle İlgili Felsefi Akımlar

- ▶ Egoizm (Bencillik)
- ▶ Hedonizm (Hazcılık)
- ▶ Nihilizm (Hiççilik)
- ▶ Agapizm (Sevgi Etiği)
- ▶ Entüisyonizm (Sezgicilik)
- ▶ Utilitorizm (Faydacılık)
- ▶ Fatalizm (Kadercilik)
- ▶ Liberteryanizm (Özgürlükçü)

Etik Sistemler

- ▶ Amaçlanan Sonuç Eğiti
- ▶ Kural Eğiti
- ▶ Toplumsal Sözleşme Etiği
- ▶ Kişisel Etik
- ▶ Sosyal Yaşam Etiği

Etik Kuramlar

- ▶ Teleolojik Kuram
- ▶ Teontolojik Kuram
- ▶ Erdem - Karakter Etiği
- ▶ Sezgilere Dayalı Etik
- ▶ Kazuistik Kuram
- ▶ Haklar Tem. Dayalı Etik
- ▶ Realist Etik
- ▶ Materyalist Etik
- ▶ Feminist Etik

Öğretmenlik Meslek Etiği İlkeleri

- ▶ Öğrencilere ilişkilerde
- ▶ Meslektaşlarla ilişkilerde
- ▶ Meslek ile ilgili
- ▶ Velilerle ilişkilerde
- ▶ Yöneticilerle ilişkilerde

TEMEL KAVRAMLAR
MESLEK

- Topluma yararlı bir hizmet götürmek ya da yararlı mal üretmek adına herhangi bir bilgi ve becerilere sahip olmaktır.
- Bu bilgi ve becerileri uygulamaya koymak ya da hayata geçirmek **iştir**.

ETİK

- Sergilemiş olduğumuz davranışın doğru - yanlış, iyi - kötü olarak değerlendirilmesini sağlayan felsefi disiplindir.
- Davranışlarımızı; ilkelere, normlara ve değerlere göre şekillendiren bir rehberdir.

MESLEK ETİĞİ

- Bir mesleğin çatısı altında yer alan bireylerin hangi davranışın iyi ya da kötü olduğunu belirleyen ve davranışlarımızın sınırlarını belirleyen etik kuralların bütünüdür.

SORUMLULUK

- Bireyin davranışlarının ve görev alanına dahil olan olayların sonuçlarını üstlenmesi ve kabullenmesi
- Bu bilincin oluşabilmesi için bireyde "içten denetim" mekanizmasının gelişmiş olması gerekir.

DEĞER

- İnsanların veya toplumların hayatı boyunca anlamlı bulduğu ve önemli gördüğü inançları düşünceleridir.
- Adalet, özgürlük, eşitlik, doğruluk, alçak gönüllülük, yardımseverlik gibi.
- Soyut

ERDEM

- Bireyin sahip olduğu ahlaki açıdan üstün ve olumlu özelliklerdir.
- Hayatımızda anlam verdiğimiz değerlerin davranışlarımızda kendini göstermesi
- SOKRATES
- Somut

VİCDAN

- Bireyin neyin doğru ya da yanlış olduğunu ayırtmaya yarayan içsel rehberdir.
- Kişinin kendisine karşı dürüst olmasını sağlar.
- Bireyin vicdanını toplumsal normlar ve değerler şekillendirir.

İYİ (LİK)

- Bireylere veya topluma olumlu yönde katkı sağlayan faydalı, doğru ve arzu edilen davranışlar.
- Tüm ahlaki ve etik eylemlerin ulaşmak istediği nihai hedef iyiye ulaşmadır.

ETİK VE AHLAK KARŞILAŞTIRMASI
AHLAK

- Neyin doğru ya da yanlış olduğunu belirlemek adına bireylerin ya da toplumların oluşturduğu ilke ya da kurallardır.

ETİK

- Evrenseldir ve her yerde aynıdır.
- Değişmesi mümkün değil.
- Ahlaki kurallarının daha derin anlamlarını inceler.
- Ahlak felsefesidir.

AHLAK

- Toplumsaldır.
- Yerele hitap eder.
- Kısa sürede değişir.
- Neyin doğru - neyin yanlış olduğunu söyler.

AHLAK İLE İLGİLİ BAZI TEMEL KAVRAMLAR**Ahlaki Problem**

- Bir bireyin karşılaştığı ya da bir grup insanın karşılaştığı etik açıdan belirsizlik, çatışma veya kararsızlık içeren durum.

Ahlaki Yargı

- Kişiyi ikilemde bırakan durumu ilişkin muhtemel alternatifleri etraflıca düşünüp taşınmayı ve hangi tavır veya davranışın ahlaka daha uygun olduğuna karar vermedir.

Ahlaki Hassasiyet

- Bireyin sergileyeceği davranışın kendisini veya başkalarını nasıl etkileyeceğini hesap etmesidir. Başka bir deyişle başkalarının iyiliği üzerine olumlu veya olumsuz nasıl etki ettiklerini düşünerek hareket etmektir.

Ahlaki Motivasyon

- Bireyin etik değerlere ve ahlaki prensiplere bağlılık gösterme isteğidir.

ETİK VE YASA KARŞILAŞTIRMASI

ETİK İLKELER (KOD)

► Davranışın ardındaki niyet ile ilgilenir.

► Etik olan her eylem yasal olmayabilir.

► Gönüllülüğe dayanmaktadır.

► Değişmesi kolay değildir.

► Meslek kuruluşları ve toplum tarafından denetlenir.

YASA (KANUN)

► Davranışın ardındaki niyet ile ilgilenmez.

► Yasal olan her eylem etik olmayabilir.

► Yasalara uymak zorunludur.

► Kişi ya da toplumun yararına değişebilir.

► Devlet organları tarafından denetlenir.

MESLEK ETİĞİ

Meslek Etiğine Neden İhtiyaç Duyulur?

- Mesleki uygulamalarda adalet, dürüstlük ve hakkaniyet gibi unsurları temele alma düşüncesi
- Kuralların algılanışı ve davranışlarda bir standart yok.

Meslek Etiğinin Temel İşlevleri

- Meslek içinde rekabeti düzenlenmek.
- Yetersiz ve ilkesiz üyeleri ayırmak.
- Hizmet hedeflerini ve ideallerini korumak, paylaşmak.

Meslek Etiğinin Faydaları

- Davranışların doğru - yanlış olmasına rehberlik sağlar.
- Belirsiz durumlarda (ikilem) karar almayı sağlar.
- Yönetici ya da patronların otokratik gücünü kırar.
- Kurum ya da mesleklerin çıkarlarına uygun hareket eder.
- Meslektaş baskısı sağlayarak bireyleri etik olan eylemlere yönlendirir.
- Kurumların toplumsal sorumluluklarını tanımlar.

MESLEK ETİĞİ İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR**ETİK KOD YAKLAŞIMI**

- Bir meslek grubu üyelerin uyması gereken ilkeler ve kurallar bütünü.
- Bu kurallar “meslektaşlar”, “hizmet verilen kişiler” ve toplumla olan ilişkisine göre rehberlik eder.
- Katı bir zorunluluk olmayabilir.

İKİLEMLİ YAKLAŞIM

- Meslek etiğinde karşılaşılan birden fazla doğru veya yanlış seçenek arasında karar vermeyi gerektiren durumlarda kullanılır.
- Birey hangi seçeneğin daha etik olduğuna karar vermeye kararı değerler, sonuçlar ve özel durumlar etkiler.

STANDART YAKLAŞIM

- Meslek çalışanlarının belirli ve yazılı kurallara göre hareket etmesini sağlar.
- Esneklik yerine tutarlılık ve güven ön plandadır. Böylece uyg. adalet ve sorumluluk sağlanır.
- Etik kod'daki gibi esnek değil, katıdır.

ETİK İKİLEM

- İki veya daha fazla etik değer birbirini ile çatışma hâlinde olmasıdır.
- Her iki seçeneğinde hem olumlu hem olumsuz tarafları vardır.
- Mesleki kurallar ve kişisel değerler arasında kalır.

KLASİK İKİLEM

- Etik ve ahlaktan bağımsız bir şekilde iki durum arasında karar vermek zorunda kalınmasıdır.
- Her iki seçenekte arzulanan bir özelliğe sahiptir.

AHLAK İKİLEMİ

- Bireyin tamamen kendi vicdanı, değer yargıları ve içsel doğru - yanlış anlayışı arasında yaşadığı çatışma hâlidir.
- Vicdan ve ahlaki değerler çatışır.
- Bir nebze vicdani rahatlama / Pişmanlık

ETİK TÜRLERİ**NORMATİF ETİK**

- ▶ Ahlaki kurallar ve ilkeler sunarak neyin doğru ya da yanlış olduğunu belirler.
- ▶ Ne yapmalıyız?, “Ne yapmamalıyız?”
- ▶ Örneğin; her zaman doğru söylemeliyim, yalan söylememeliyiz.

META ETİK

- ▶ Analizci ve eleştirel bir yapıya sahiptir. İyi - kötü kavramlarının anlamını sorgular. Etik kurallarının anlamını, doğasını ve kökenini araştırır.
- ▶ Örneğin; “Doğru neden doğru?”, “Yanlış neden yanlış?”, “Bireye ve topluma göre değişir mi?”, “Kime göre?” ve “Neye göre?”

BETİMLEYİCİ ETİK

- ▶ İnsanlar neyin ahlaka ya da doğru olduğuna inanıyor.
- ▶ İnsanlar gerçekte nasıl davranıyor?
- ▶ Belirlenen ve kuralların toplumda nasıl karşılanıyor?
- ▶ Örneğin; çoğu insan beyaz yalanları kabul edilebilir buluyor.

UYGULAMALI ETİK

- ▶ Soyut olan etik ilkelerin uygulanması yoluyla somutlaştırılmasıdır.
- ▶ Etik teorilerin uygulanması ile gerçek hayattaki ahlaki ve etik sorunların çözümünü sağlamak.
- ▶ Örneğin; doktor hastasına gerçeği söylemeli mi?

ETİK DAVRANIŞLARIN OLUMLU SONUÇLARI

- Saygınlık ve güvenilirlik kazanma
- İyi bir imaja sahip olma
- Problem çözümünde yardım görme
- Ahlaki çöküşü azaltma ve kötü niyetli girişimlere karşı önleyici rol oynama
- Bireysel arası karşılıklı güven oluşturma
- Toplam kalite yönetimine ve stratejik planların uygulanmasına yardımcı olur.

ETİK DIŞI DAVRANIŞLARIN OLUMSUZ SONUÇLARI**BİREYSEL**

- İşini kaybetme
- Sağlığını kaybetme
- Toplumdan soyutlanma
- Güvenirliği kaybetme
- Kişisel benliğin zarar görmesi
- Öz saygının yitirilmesi
- Çalışma arkadaşları ile aranın bozulması
- Kişisel imajın zedelenmesi
- Mesleki bağın zayıflaması

KURUMSAL

- Saygınlığını kaybetme
- Müşterisini kaybetme
- İmajın zedelenmesi
- İş birliğinin zayıflaması
- Grup çalışmalarının etkisini yitirmesi
- Kurum içi iletişimin zarar görmesi
- Örgütsel bağın zayıflaması

TOPLUMSAL

- Yazlaşmanın kurumsallaşması
- Etik değerlerin önemini yitirmesi
- Anemik davranışlar yaygınlaşır.

ETİK İLE İLGİLİ FELSEFE AKIMLARI**EGOİZM**

- ▶ Hangi eylemin etik olduğuna kendi çıkarlarını ön planda tutarak karar verirler. İyi, doğru, güzel ve etik olan kendine menfaat sağlayacak eylemlerdir. (Saf çıkarıcı)

NİHİLİZM

- ▶ Ahlakın nesnel bir gerçekliği yoktur. Ahlaki ve toplumsal değerler insanlar tarafından yaratılır ve sabit değildir. İnsanların yapmış olduğu eylemlerin ahlaki anlamda nesnel ve evrensel bir değeri yoktur. Hiççilik

AGAPİZM

- ▶ Ahlaki ve etik sorunlara sevgi ve aşkı temele alarak yaklaşır. Sevgiden kaynaklanan eylemler sonucuna bakılmaksızın doğru olarak kabul edilir. İnsanlara ahlaki sevdirmek kurallara gerek kalmaz.
- ▶ Sevgi etiği

ENTÜZYONİZM

- ▶ Sezgicilik
- ▶ Hangi davranışın etik olduğu belirlenirken mutlak gerçeklere ve kanıtlara değil içsel bir hissiyat yani sezgilere göre karar verilir. Mantık ile ilgilenmemektedir. Hissiyat, içsel rehber, içses, sezgiler, vicdan.

HEDONİZM

- ▶ Haz ve mutluluğu yaşamın en yüksek amacı olarak görürler. Eylemleri yönlendiren ve etik olmasını sağlayan en önemli olgu haz ve mutluluğu yaşamının yanında acıdan kaçınmaktır.

UTİLİTARİZM

- ▶ Faydacılık
- ▶ Bir eylemin doğruluğu yarattığı sonucun ne kadar fazla insana fayda sağladığı ile belirlenmektedir. Temel ilke en büyük mutluluk en çok sayıda insandır. Çok sayıda insana fayda sağlayan ve mutlu eden eylemler etikdir.

FATALİZM

- ▶ Kadercilik
- ▶ Bireyin kendi eylemlerinin ya da kararlarının sonuçları etkilemeyeceğini çünkü tüm bu olayların kişisel seçimlerden bağımsız bir şekilde kader tarafından daha bir şey dünyaya gelmeden şekillendiğini savunur. Bu yüzden birey eylem ve kararlarında özgür değildir.

LİBERTERYANİZM

- ▶ Özgürlükçülük
- ▶ Etik açıdan bireysel özgürlükleri ve sorumlulukları vurgular fakat bu özgürlüklerin başkalarına zarar vermemesi benimsenir. Devlet sadece bireysel hakların elde edilmesine destek olmalı, özgürlüklere müdahale etmemelidir.

ETİK KURAMLAR**TELEOLOJİK KURAM (SONUÇSALCI)**

- Faydacı
- Davranışın doğru ya da yanlış olduğunu belirlemek için **sonucuna** bakılır.
- En büyük mutluluk en çok insan ilkesi temele alınır.
- Hedonizm ve utilitarizm akımlarından etkilenir.

DEONTOLOJİK KURAM (KURAL, ÖDEV)

- Davranışın sonucu değil hangi amaç ve niyetle yapıldığıdır.
- Amaç ve niyetin ödev kaynaklı ve iyi olması gereklidir.
- Belirlenen kurallara, ilkelere, yasalara uygun olan eylemler etik eylemlerdir.

ERDEM VE KARAKTER ETİĞİ

- Eylemin sonucunu ya da kendisini değil bireyin kendisini yani karakterini temel alır.
- Kuralların hatrına değil de iyiliğin hatırına yapılanlar etikdir.
- Herkes kendine yakışanı yapar.

SEZGİLERE DAYALI ETİK

- Hangi eylemin etik olacağının “sezgilerle” bilinebileceğini savunur.
- Mantık tarafından haklı bulunmaya gerek kalmadan insanlar sezgileri ile de doğru olanı bulabilir.

HAKLAR TEMELİNE DAYALI ETİK

- Etik ikilemlerin çözümünde bireyin ne gibi hakları olduğuna bakılır.
- Herhangi bir hak mahrumiyeti yaşanmayacak bir çözüm bulunur.
- Davranışın değerlendirilmesinde bireyin haklarını ne derece koruduğuna bakılır.

KAZUİSTİK ETİK (ÖRNEK OLAYA DAYALI)

- Soyut etik ilkelerini ve kuralları somut olaylarla ilişkilendirir.
- Uygulamalı etik olarak da bilinir.
- Benzer vakaların daha öncesinde nasıl çözüldüğünü verilecek kararda rehber rol üstlenir.

FEMİNİST ETİK KURAMI

- Kadınlara boyun eğdirilmesini ahlaki açıdan yanlış bulur.
- Kadınların ahlaki deneyimlerinde en az erkeklerin ki kadar saygı duyulmasını hakettiklerini savunur.
- Tüm etik anlayışlara karşıdır.

REALİST ETİK KURAMI

- Ahlaki davranışlar aşırılıktan uzak, dengeli ve ölçülü davranışlardır.
- Cesaret gibi bir erdem aslında korkaklık ile aşırı cesaretin arasındaki bir dengedir. Bu yüzden davranışta orta yol bulunmalıdır.

MATERYALİST KURAMI

- Bir ülkede huzur, refah istiyorsanız maddi durum önemlidir.

ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNDE ETİK İLKELER

ÖĞRENCİLERLE İLİŞKİLERDE

- ▶ Kötü muameleden (zarar verme) kaçınma
 - ▶ Akademik
 - ▶ Duygusal
 - ▶ Sosyal
 - ▶ Bedensel
- ▶ Sevgi - saygı
- ▶ İyi örnek olma
- ▶ Anlayışlı, hoşgörülü olma
- ▶ Mahremiyet ve gizlilik
- ▶ Mesleğe yaraşırılık
- ▶ Adil ve eşit davranma
 - ▶ Adalet
 - ▶ Eşitlik
 - ▶ (Aynı davranarak (Equality))
 - ▶ Farklı davranarak (Equity))
- ▶ Öğrencinin gelişimini gözetme
- ▶ Öğrenciye ait bilgileri saklama
- ▶ Tarafsızlık
- ▶ Sorumluluk
- ▶ Güven
- ▶ Ehliyet, liyakat, özen

MESLEKTAŞLARLA İLİŞKİLERDE

- ▶ Meslektaşların arasında dil, din, ırk, cinsiyet, siyasi görüş gibi konularda ayrımcılık yapamaz.
- ▶ Meslektaşlarına, öğrencileri ile ilgili ön yargılı yönlendirmede bulunamaz.
- ▶ Meslektaşları ile ilgili bilgilerde gizliliğe uygun davranır.
- ▶ Meslektaşları aleyhinde öğrencileri ile konuşamaz.
- ▶ Meslektaşları ile iş birliği yaparak eğitimin verimini arttırmalıdır.

EĞİTİMİN MESLEĞİNE İLİŞKİN

- ▶ Mesleki yeterlilik
- ▶ Sağlıklı ve güvenli eğitim ortamı sağlama
- ▶ Mesai ve ders saatlerinde uyum sağlama
- ▶ Özel ders verme
- ▶ Bağış ve yardım talebinde bulunma
- ▶ Hediye alma
 - ▶ Kurumla ilgili demirbaş ve bağış...
 - ▶ Kitap, dergi, makale, kaset, cd...
 - ▶ Halka açık yarışmalardan kazanılanlar
 - ▶ Hatıra niteliği olanlar
 - ▶ Tanıtım amaçlı ürünler
 - ▶ Finans kurumlarından alınan krediler

SERBEST

VELİLERLE İLİŞKİLERDE

- ▶ Öğrencilerin sayısal, fiziksel, ahlaki, manevi, kültürel ve zihinsel açıdan gelişmeleri için velilerle iletişime geçer.
- ▶ Çocukları ile gerektiği gibi ilgilenmeleri için velileri yönlendirir.
- ▶ Veliler arasında herhangi bir sebeple ayrımcılık yapmaz.

ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR

- ▶ Ayrımcılık
- ▶ Kayırma (Manevi bağ var.)
- ▶ Rüşvet
- ▶ Zimmet (Yetkiye gerek yok.)
- ▶ Yolsuzluk
- ▶ İstismar (Sömürü)
- ▶ Yıldırma (Mobing) (Psikolojik)
- ▶ Şiddet - Saldırganlık (Sözlü)
- ▶ İhmal (Mesleki bağlılık - sürekli gelişme)
- ▶ Bencillik
- ▶ Taciz
- ▶ Dedikodu
- ▶ Görev ve yetkiyi kötüye kullanma

Nedenleri

- ▶ Bastıramadığınız hırslar
- ▶ Değer sisteminin yazlaşması
- ▶ Yaptırımların yeterli olmaması
- ▶ Denetleminin yeterli olmaması
- ▶ Etik eğitimin yetersiz olması
- ▶ Rekabetçi yapı
- ▶ Baskı ve zorlama
- ▶ Psikolojik bozukluklar

Gerekçeleri

- ▶ Bu mesleğimizin bir parçası
- ▶ Kimse zarar görmeyecek
- ▶ Herkes aynı şeyi yapıyor
- ▶ Benim bundan bir çıkarım yok
- ▶ Hakettiğimi alamıyorum
- ▶ Bunu senin için yapıyorum
- ▶ Eğer gerekliyse aynı zamanda etikdir.
- ▶ Sahte gereklilikler tuzağı
- ▶ Yasalar izin veriyorsa uygundur.

Etik Karar Verme Süreci

- ▶ Hareket etmeden önce dur ve düşün
- ▶ Sorunların / amaçların tanımlanması
- ▶ Gerçekleri bilme
- ▶ Seçenekleri geliştirme
- ▶ Eylemin sonuçlarını göz önünde bulundurmak
- ▶ Seçmek - karar vermek
- ▶ Gözden geçirmek ve değerlendirmek